

Kategorizace prací

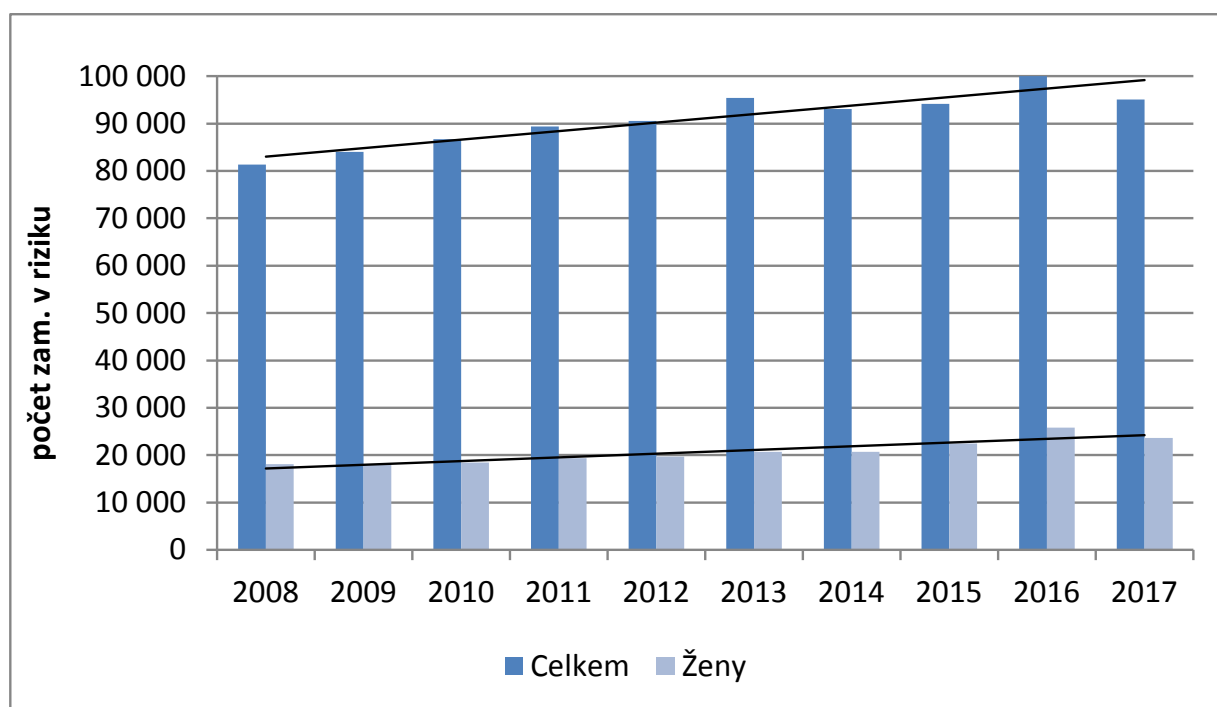
Kategorizace prací je nástroj k hodnocení vlivů pracovního prostředí na zdraví zaměstnanců, a to podle míry rizika (jako důsledek působení biologických, chemických a fyzikálních rizikových faktorů), jemuž jsou pracovníci v průběhu své pracovní činnosti vystaveni. Navrhnout zařazení práce do některé z kategorií první až čtvrté je povinností zaměstnavatele. Práce jsou zařazovány podle stoupající míry rizika – kategorie první a druhá jsou nerizikové, kategorie druhá riziková, třetí a čtvrtá vyjadřují existenci určitého rizika pro zdraví. Kategorizují se práce, při nichž jsou zaměstnanci vystaveni působení těchto faktorů pracovního prostředí:

- prach
- chemické škodliviny
- hluk
- vibrace
- neionizující záření a elektromagnetické pole
- fyzická zátěž
- pracovní poloha
- zátěž teplem
- zátěž chladem
- psychická zátěž
- zraková zátěž
- biologické činitele
- práce ve zvýšeném tlaku vzduchu

Moravskoslezský kraj je průmyslovým krajem, kde má stále významné zastoupení hlubinná těžba černého uhlí, koksárenství, výroba surového železa, oceli, slévárenství, těžké strojírenství, chemický průmysl, farmaceutický průmysl, výroba plastů, ale také automobilový průmysl a na tento průmysl navazující výroba a montáž dílů. Zejména v rozvíjejících se průmyslových zónách přibývají montážní závody.

Moravskoslezský kraj má v rámci ČR nejvyšší počet zaměstnanců zařazených do rizikových kategorií. V roce 2017 pracovalo v riziku v ČR celkem 486 758 osob, v MS kraji to bylo 95 065 osob, což představuje 19,5 %. Z uvedeného počtu osob zařazených do rizika je 23 650 žen.

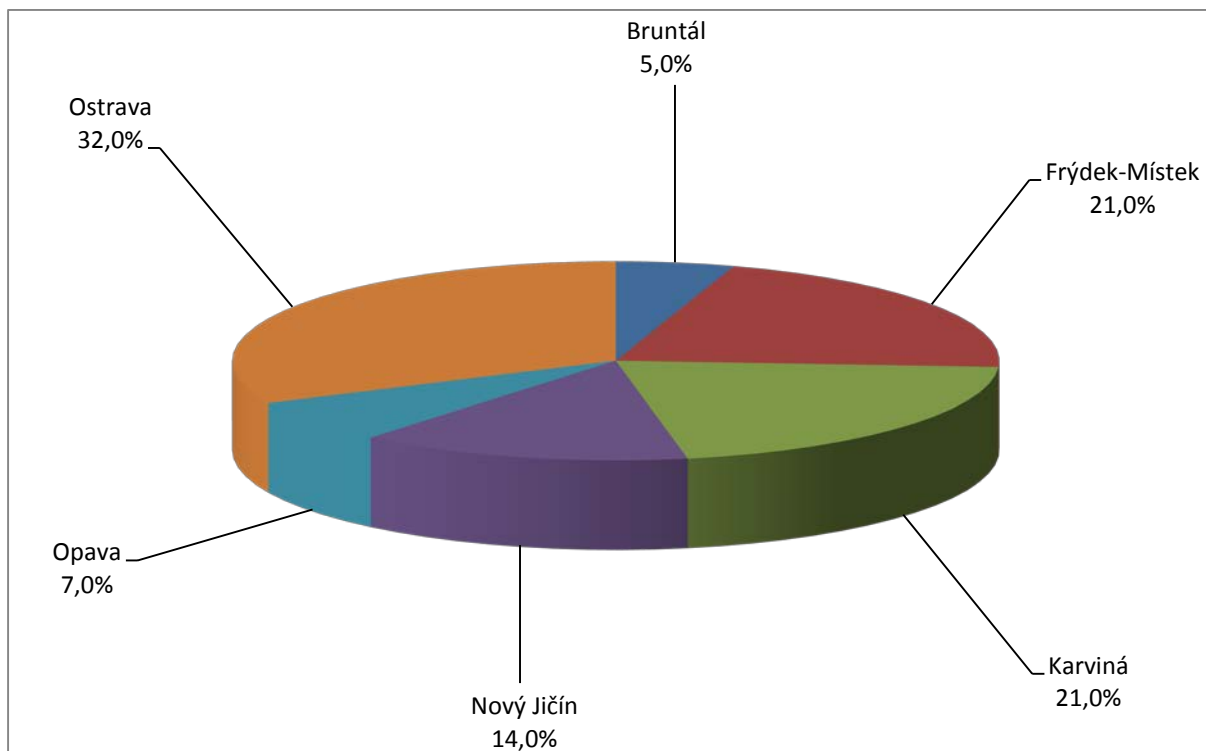
Graf Vývoj počtu zaměstnanců v riziku práce v MS kraji v letech 2008 až 2017 (zdroj IS KaPr)

Tabulka Počty zaměstnanců v riziku práce podle okresů a kategorie v MS kraji v roce 2017 (zdroj IS KaPr)

Okres/kategorie	Kategorie 2R	Kategorie 3	Kategorie 4	celkem
Bruntál	260	4 357	96	4 713
Frýdek-Místek	2 238	16 287	1 154	19 679
Karviná	1 112	17 924	821	19 857
Nový Jičín	927	11 912	782	13 621
Opava	716	5 491	382	6 589
Ostrava	3 079	26 765	762	30 606
Celkem	8 332	82 736	3 997	95 065

Graf Podíl zaměstnanců v riziku práce dle okresů MS kraje, rok 2017 (zdroj IS KaPr)

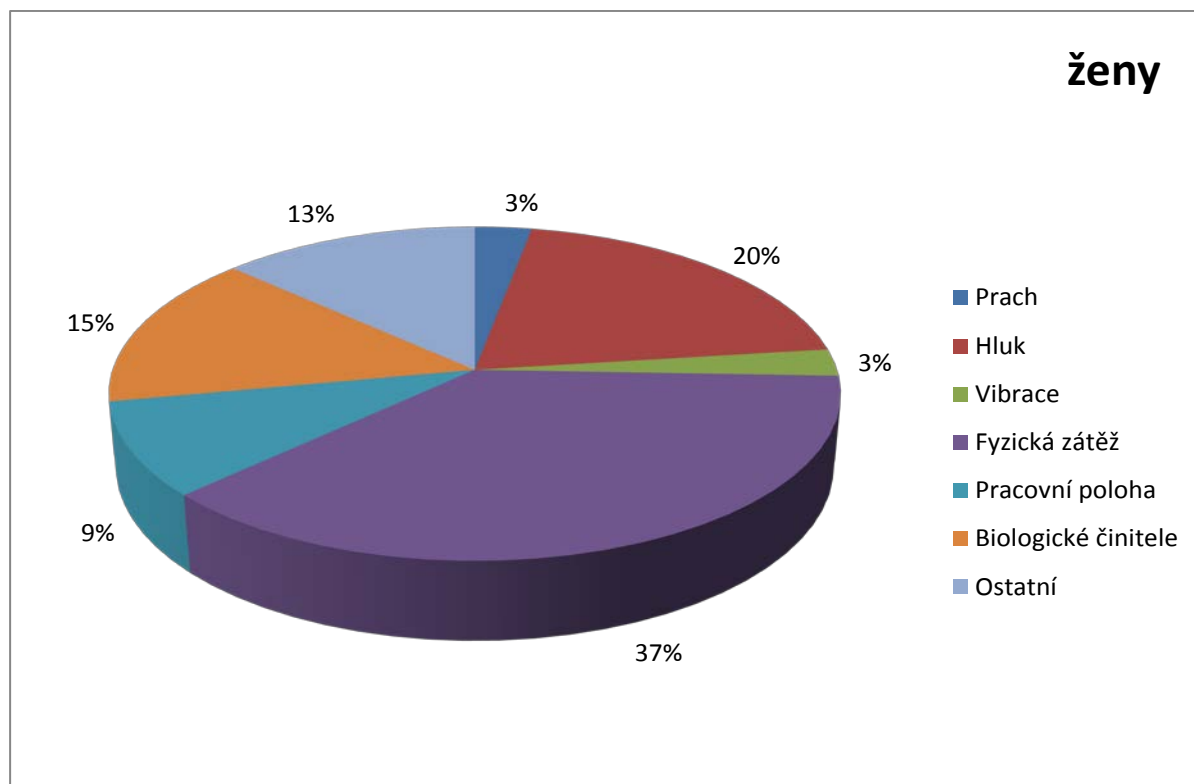

Z hlediska možného ohrožení zdraví není důležitý pouze počet osob zařazených v rizikové kategorii práce, ale také faktor pracovního prostředí, kterému jsou osoby v riziku exponovány. Dominantním faktorem pracovního prostředí i nadále zůstává hluk – 38 %, následují fyzická zátěž/lokální svalová zátěž – 17 %, vibrace – 15 %, prach – 10 %, pracovní poloha – 7 %, biologické činitele – 3,4 %.

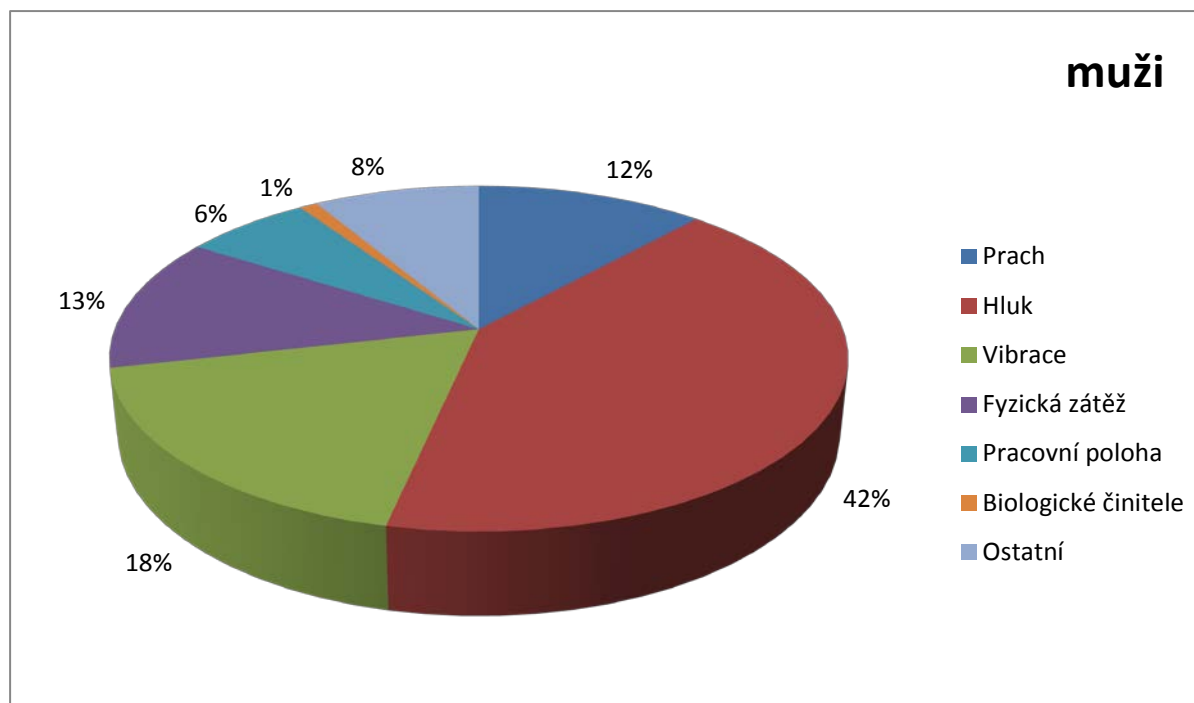
Dominantní faktory u mužů a žen se poněkud liší. U mužů se jedná o hluk, vibrace, fyzickou zátěž/lokální svalovou zátěž a prach. Ženy jsou exponovány především fyzické zátěži/lokální svalové zátěži, hluku, biologickým činitelům, pracovním polohám a psychické zátěži.

Expozice hluku a vibracím je spojená zejména s prací v hornictví, hutnictví a strojírenství, fyzická zátěž/lokální svalová zátěž se dostává do popředí s rozvojem montážních závodů v průmyslových zónách kraje, především automobilovým průmyslem a na tento průmysl navazující výrobou a montáží automobilových dílů a součástí. Projevuje se také riziko psychické zátěže, které je rovněž spojeno s montážními linkami, kde zaměstnanci pracují monotónně ve vynuceném pracovním tempu vyvolaném pohybem montážní linky a navíc v nepřetržitém nebo třisměnném provozu. Biologickým činitelům jsou exponovány především ženy, a to ve zdravotnických zařízeních.

Graf Kategorizace práce dle faktorů v MS kraji v roce 2017, ženy (zdroj IS KaPr)

Graf Kategorizace práce dle faktorů v MS kraji v roce 2017, muži (zdroj IS KaPr)

Expozice zaměstnanců jednotlivým faktorům pracovního prostředí se stanovuje na základě měření, kdy se zohledňuje jak naměřená výše posuzovaných škodlivin (koncentrace prachu, chemických látek, hladina hluku, vibrací apod.), tak i časová charakteristika, tj. doba vystavení těmto faktorům za pracovní směnu (např. část směny zaměstnanec obsluhuje hlučné technologické zařízení, část směny tráví ve velínu).

I v roce 2017 byly předkládány aktualizace prací zařazených do rizikových kategorií, především v souvislosti s prováděným měřením rizikových faktorů, které jsou zaměstnavatelé povinni pravidelně opakovat. Měření rizikových faktorů je realizováno i v rámci rozšíření nebo změny technologie. V neposlední řadě jsou práce zařazovány do rizikové kategorie na základě výskytu nemocí z povolání u dané práce.

Zaměstnavatel musí ochranu zdraví zaměstnanců pracujících v riziku zajišťovat řadou postupů - poskytnutím osobních ochranných pracovních prostředků (účinné jsou zejména u hluku – sluchátkové či zátkové chrániče sluchu, prachu – různé druhy respirátorů), organizačními opatřeními (bezpečnostní přestávky, střídání prací – řízená rotace) nebo opatřeními technickými.